

Станислав Жолкевский

Рукопись Жолкевского

**Москва
«Книга по Требованию»**

УДК 93
ББК 63.3
С75

С75 **Станислав Жолкевский**
Рукопись Жолкевского / Станислав Жолкевский – М.: Книга по Требованию,
2017. – 370 с.

ISBN 978-5-518-08471-1

Начало и успех Московской войны в царствование Е. В. Короля Сигизмунда III, под начальством Его Милости, Пана Станислава Жолкевского, Воеводы Киевского, напольного коронного гетмана

ISBN 978-5-518-08471-1

© Издание на русском языке, оформление
«YOYO Media», 2017

© Издание на русском языке, оцифровка,
«Книга по Требованию», 2017

Эта книга является репринтом оригинала, который мы создали специально для Вас, используя запатентованные технологии производства репринтных книг и печати по требованию.

Сначала мы отсканировали каждую страницу оригинала этой редкой книги на профессиональном оборудовании. Затем с помощью специально разработанных программ мы произвели очистку изображения от пятен, клякс, перегибов и попытались отбелить и выровнять каждую страницу книги. К сожалению, некоторые страницы нельзя вернуть в изначальное состояние, и если их было трудно читать в оригинале, то даже при цифровой реставрации их невозможно улучшить.

Разумеется, автоматизированная программная обработка репринтных книг – не самое лучшее решение для восстановления текста в его первоизданном виде, однако, наша цель – вернуть читателю точную копию книги, которой может быть несколько веков.

Поэтому мы предупреждаем о возможных погрешностях восстановленного репринтного издания. В издании могут отсутствовать одна или несколько страниц текста, могут встретиться невыводимые пятна и кляксы, надписи на полях или подчеркивания в тексте, нечитаемые фрагменты текста или загибы страниц. Покупать или не покупать подобные издания – решать Вам, мы же делаем все возможное, чтобы редкие и ценные книги, еще недавно утраченные и несправедливо забытые, вновь стали доступными для всех читателей.

Серия Книжный Ренессанс

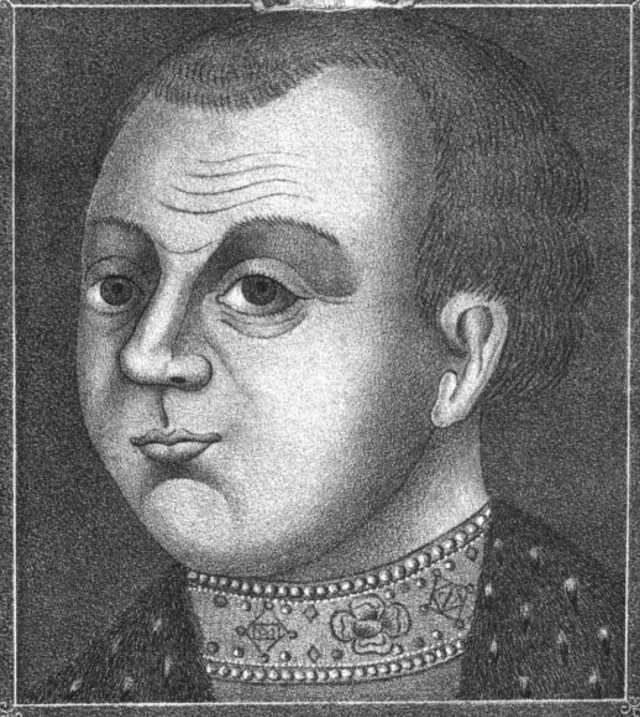
www.samizday.ru/reprint

БЛАГОВЕРНИИ КНЯЗЬ МИХАИЛ

ХАИЗ ВАСИЛЬВИЧЪ

СМОЛНИКЪ

РУКОПИСЬ

ЖОЛКЪВСКАГО,

Начало и успѣхъ Московской войны въ царствованіи Е. В. Короля Сигизмунда III го, подъ начальствомъ Его Милости, Пана Станислава Жолкѣвскаго, Воеводы Кіевскаго, Наполемаго Короннаго Гетмана.]

ИЗДАННАЯ

Павломъ Мухомовымъ

Дѣйствительнымъ членомъ ИМПЕРАТОРСКИХЪ Обществъ:
М. Испытателей Природы, М. Сельскаго хозяйства, Ст.-Петербургскаго
Вольнаго экономическаго и Общества Исторіи
и Древностей Россійскихъ.

МОСКВА.

1855.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по ошпечатаваніи предсдввлены были въ Цен-
сурный Комитетъ три экземпляра. Москва, Мая 14го
дня 1835 го года.

Ценсоръ М. Каженоскій.

Въ Университетской Типографіи.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Издаваемыя записки напечатаны по двумъ спискамъ: одинъ изъ нихъ некогда принадлежалъ знаменитой библиотекѣ Залусскихъ*, и теперь находится въ ИМПЕРАТОРСКОЙ Сп.-Петербургской публичной Библиотекѣ, другой отысканъ мною въ Царствѣ Польскомъ.

---

* Переводимъ здѣсь слова Нарушевича: „Сей драгоценный манускриптъ находится въ Библиотекѣ Залусскимъ Но бои подъ слѣдующимъ заглавіемъ: „*Объ успѣхѣ и продолженіи Московской войны* и проч. „писанъ самимъ Его Милостию „Паномъ Гепманомъ Жолкъвскимъ и съ собственнoй его „руки переписанъ.“ *Historya Jana Karola Chodkiewicza* T. I. стр. 427.

PRZEMOWA.

Dwie kopije były przy drukowaniu wydającego się teraz pamiętnika: z których jedna była własnością sławnej niegdyś biblioteki Załuskich* — dziś znajduje się w IMPERATORSKIEY St.-Petersburskiej publiczney bibliotece — drogą zaś znalazłem w Królestwie Polskiem.

---

* Cytujemy tu wyrazy Narusze-wicza: „Szacowny ten manuskrypt znajdujesię w bibliotece Załuskich No боі pod tytułem: *Początek i progres wojny Moskiewskiej etc.* Pisany od samego J. Mość Pana Hetmana Żółkiewskiego i z własnej jego ręki tu przepisany.“ *Historya Jana Karola Chodkiewicza* T. I. str. 427.

По сличеніи сихъ двухъ списковъ оказывается, что послѣдній списанъ съ перваго, побольшой часни слово въ слово, — лишь въ нѣкопрыхъ нолько мѣстахъ встрѣчаются измѣненія и прибавленія, указанныя въ примѣчаніяхъ.

Хотя ни на одной рукописи не высказано года, но изъ содержанія очевидно, что записки сии написаны въ 1611 году, нѣсколько времени спустя по выѣздѣ Гетмана изъ Россіи*, и что внорая копія сдѣлана вскорѣ послѣ первой.

Сп.-Петербургскій списокъ** оканчивается взятіемъ Смоленска, отъѣздомъ Короля на Вилен-

* См. въ приложеніяхъ стр. 342.

** Полученной мною отъ Н. А. Полеваго.

Porównane między sobą te kopije świadczą, że ostatnia przepisana jest z pierwszey, większą częścią co do słowa, — i w niektórych tylko miejscach znajdujemy odmiany i dodatki, które wymienione są w notach.

Choć nie położono roku w żadnym rękopismie, lecz z treści onychwidać, że pamiętnik ten pisany w roku 1611 w niektórym czasie po wyjeździe Hetmana z Rosyi*, i że dróga kopija uczynioną była w krótcie po pierwszey.

Kopija St.-Petersburska** kończy się wzięciem Smoleńska, odjazdem Króla na Sejm do

* Patr. w dodatkach str. 342.

** Udzielona mi p. P. M. Polewego.

скій Сеймъ, опираемъ Хопкъвича къ Москвѣ.

Въ Варшавскомъ спискѣ доведено повѣспивованіе до опѣзда Генмана изъ Москвы.

Варшавскій списокъ написанъ въ листъ, спариннымъ, но довольно чепкимъ почеркомъ*, на сѣроуваной бумагѣ, опѣ времени пожелтѣвшей и весьма вѣпхой; (эпа рукопись вѣроятно лежала долго въ сырости мѣспѣ, и сохранена очень дурно).

Переводъ сдѣланъ подѣ моимъ руководствомъ студентами ИМПЕРАТОРСКАГО Московскаго Университета Гг. Бѣлецкимъ и Шпакомъ; коррек-

* Снимокъ съ начальныхъ строкъ перваго листа здѣсь прилагается.

Wilna, wyprawą Chodkiewicza do Moskwy.

W kopii Warszawskiej opowiadanie doprowadzone do wyjazdu Hetmana z Moskwy.

Kopija Warszawska napisana infolio, starożytnym ale dość wyraźnym charakterem*, na szarowatym papierze, pożółkłym od czasu i bardzo starym; (rękopism ten pewno leżał długo w miejscu wilgotnym, i nadto był źle chowanym).

Przełożonym jest za przewodnictwem mojem przez studentów CESARSKIEGO Moskiewskiego Uniwersytetu Pp. Bieleckiego i

* Fac-simile z początkowych wierszów pierwszego arkusza tu przytaczamy.

пуру Польскаго текста держалъ Г-нъ Савиничъ*.

Теперь мы скажемъ нѣсколько словъ о переводѣ: слѣдующія слова Jego Mość, Hospodar, Hospodarstwo, Его Милость, Господарь, Господарство, вышедшія совершенно изъ употребленія, мы рѣшились замѣнить слѣдующими: Его Величество, Государь, Государство.

Всѣ примѣчанія какъ въ концѣ книги помѣщенныя, такъ и въ самомъ текстѣ, сдѣланы мною, а въ подлинныхъ же рукописяхъ никакихъ примѣчаній не находимся.

Слова какъ въ Польскомъ текстѣ, такъ и въ Русскомъ переводѣ, на е-

* Сочинитель Польской Грамматики, изданной въ С. п. б. въ 1834 году.

Szpaką; korektoremъ Polskiego tekstu wypra- wiał P. Sawinicz*.

Teraz krótko o tłumaczeniu: następne wyrazy Jego Mość, Hospodar, Hospodarstwo — Его Милость, Господарь, Господарство, które już wyszły z użycia zupełnie, pozwoliliśmy sobie zamienić następującymi: Его Величество, Государь, Государство.

Wszystkie noty, pomieszczone jak na końcu dzieła, tak również i w samym tekście, uczynione są przezemnie; a w autentycznych zaś rękopismach żadnych not niema.

Wyrazy, jak w Polskim tekście, tak i w przekładzie Ruskim wydrukowane małym

* Autor Grammatyki Polskiej, wydanej w S. P. b. w roku 1834.

чапаннѣя мѣдкимъ прифшомъ и находящїеся въ скобкахъ, въ подлинныхъ рукописяхъ не находящїяся, а вставлены мною для объясненїя смысла. —

Я прилагалъ старанїе, чтобы подлинникъ былъ переданъ со всевозможною точностїю, безъ малѣйшаго пропуска, и предпочингалъ вѣрность и точность — гладкости слога.

Извѣстны трудности встрѣчаемыя въ старинныхъ Польскихъ рукописяхъ; издаваемыя книга имѣетъ впрочемъ то преимущество, что къ Русскому переводу для большей убѣдительности приложенъ Польскїй текстъ.

При помѣщенїи сего послѣдняго я надѣлся у-

szryftem i położone w w nawiasach, w oryginalnych rękopismach nieznaudujasię, a wstawione są przezemnie, aby objaśnić sens rzeczy.

Przy tłumaczeniu starałem się żeby autentyk oddanym był ze wszelką dokładnością, i żeby nie było nic opuszczoném; pewność i dokładność przekładałem nad gładkość stylu.

Trudności, zdarzające się w starożytnych rękopismach Polskich są wiadome; wydające się teraz dzieło ma zresztą ten zaszczyt, że dla większego przekonania przy tłumaczeniu Ruskim położonym jest tekst Polski.

Pomieszczając ten ostatni spodziewa-

дипль Польскимъ чипашелемъ, пѣмъ болѣе, что, сколько мнѣ извѣстно, врядъ ли находилъ въ Царствѣ Польскомъ полная копія записокъ Жолкѣвскаго, подобная той, копорая хранилса въ С.п.б. ИМПЕРАТОРСКОЙ Библиотекѣ. Я несомнѣваюсь, что Польская литература болѣе бы выиграла, если бы сіе изданіе было предпринято большимъ нежели я знапокомъ въ древней Польской литературѣ, каковы наприм: Г. Линде, Графъ Эдвардъ Рачинскій, Графъ Дзалинскій, Г.Квяпковскій, Профессоръ Баншке и другіе.

Въ концѣ книги помѣшилъ я нѣсколько любопытныхъ докуменповъ,

ѣмъ сіе uczynić za- dość czytelnikom Pol- skim тѣмъ więцей, że jak mi wiadomo, wątpię aby w Królestwie Pol- skiem znajdowała się pełna kopija pamięt- nika Żółkiewskiego, podobna tey, która jest w bibliotece IMPERA- TORSKIEY St.-Peters- burskiej. Nie przeczę, że litteratura Polska mogła by skorzystać więцей, gdyby wyda- nie te przedsięwziętem było przez kogo wpraw- nieyszego, niżli jestem, w starożytniey littera- turze Polskiej, jakowi naprz: P. Linde, Hra- bia Edward Raczyński, Hrabia Działyński, P. Kwiatkowski, Proffes- sor Bandkie i inni.

Na końcu dzieła te- go pomieszczone są niektóre ciekawe do-